

Bölüm 9: İş Parçacıkları

JAVA ile Nesne Yönelimli Programlama

İş Parçacığı (Thread)

- Bir Java programındaki temel yürütme birimidir.
- Her iş parçacığı, bir Thread sınıfı nesnesi tarafından temsil edilir.
- İş parçacıkları, çoklu görev (multithreading) ve eşzamanlı programlama için kullanılır.

Java Sanal Makinesi (JVM)

- Java programlarının çalıştığı sanal bir ortamdır.
- JVM, iş parçacıklarını bağımsız yürütme birimleri olarak yönetir.

Thread Sınıfı

- Her iş parçacığı, java.lang paketinde bulunan Thread sınıfından türetilir.
- İş parçacığının yaşam döngüsünü kontrol ve yönetmek için kullanılır.
- İş parçacığı yönetimi için gerekli olan metodları ve özellikleri içerir.
- İş parçacığı oluşturmak için Thread sınıfından türeyen alt sınıf oluşturulur.
  - run() metodu override edilerek program ana mantığı tanımlanır.
  - start() metodu çağrılarak iş parçacığı başlatılır.

İş Parçacığı Yönetimi

- **sleep()**: İş parçacığını belirli bir süreyle uyutur.
- **join()**: Bir iş parçacığının tamamlanmasını bekler.
- **yield()**: İş parçacığının kontrolü geçici olarak bırakmasını sağlar.

İş Parçacığının Temel Nitelikleri

- **Runnable** (Çalıştırılabilir):
  - run() metodunu içeren nesne.
  - İş parçacığının ana mantığı burada tanımlanır.
- **Name** (İsim):
  - İş parçacığının adı.
  - Günlük kayıtları (log) veya teşhis amaçlı kullanılır.
- **ID** (Kimlik):
  - İş parçacığının tekil kimliği.
  - Sistem tarafından iş parçacığı oluşturulduğunda otomatik olarak atanır.

İş Parçacığının Temel Nitelikleri

- **ThreadGroup** (İş Parçacığı Grubu):
  - İş parçacığının ait olduğu grup.
  - Grup, iş parçacıklarını düzenlemek ve yönetmek için kullanılır.
- **Daemon** (Arka Plan İş Parçacığı):
  - Daemon iş parçacıkları, diğer iş parçacıkları için hizmet sağlar
  - Belirli görevleri periyodik gerçekleştirir. Tamamlanması beklenmez.
- **ContextClassLoader** (Bağlam Sınıf Yükleyici):
  - İş parçacığı tarafından kullanılan sınıf yükleyici.
  - Dinamik olarak sınıfları yüklemek için kullanılır.

İş Parçacığının Temel Nitelikleri

- **Priority** (Öncelik):
  - Thread.MIN_PRIORITY ve Thread.MAX_PRIORITY arasında tamsayı.
  - İş parçacığının öncelik düzeyini belirler.
- **State** (Durum):
  - İş parçacığının mevcut durumu.
  - Örnek durumlar: NEW, RUNNABLE, BLOCKED, WAITING, TIMED_WAITING, TERMINATED.
- **Interrupted** (Kesilme Durumu):
  - İş parçacığının kesilip kesilmediği durumu.
  - interrupt() metodu kullanılarak işaretlenir.

JVM Başlangıcında İki İş Parçacığı Grubu

- **Main Thread Group** (Ana İş Parçacığı Grubu):
  - Ana iş parçacığı ve oluşturulan iş parçacıkları bu gruba aittir.
  - JVM başladığında varsayılan olarak oluşturulur.
- **System Thread Group** (Sistem İş Parçacığı Grubu):
  - JVM tarafından oluşturulan Garbage Collector, Signal Dispatcher ve Finalizer iş parçacıkları bu gruba dahildir.

JVM Başlangıcında Dört Temel İş Parçacığı

- **Main Thread** (Ana İş Parçacığı):
  - JVM başladığında ilk çalışan iş parçacığıdır.
  - main() metodu burada çalıştırılır.
  - Temel uygulama mantığı burada yürütülür.
- **Garbage Collector Thread** (Çöp Toplayıcı İş Parçacığı):
  - Bellek yönetiminden sorumludur.
  - Referansı olmayan nesneleri bulup temizler.
  - Otomatik çalışır.

JVM Başlangıcında Dört Temel İş Parçacığı

- **Signal Dispatcher Thread** (Sinyal Gönderici İş Parçacığı):
  - İşletim sisteminden gelen sinyalleri yönetir.
  - Örneğin, SIGSEGV (Segmentation Fault) gibi hata sinyallerini ele alır.
  - JVM'yi güvenli kapatma işlemlerini yönetir.
- **Finalizer Thread** (Sonlandırıcı İş Parçacığı):
  - Nesnelerin finalize() metodunu çağırır.
  - Modern Java uygulamalarında pek önerilmez, çünkü try-finally veya AutoCloseable kullanımı tercih edilir.

İş Parçacığı Durumları

- İş parçacıkları yaşam döngülerinde farklı durumlara sahiptir.
- NEW (Yeni):
  - İş parçacığı henüz başlatılmamıştır.
  - start() metodunu çağırarak başlatılır.
- RUNNABLE (Çalışabilir):
  - İş parçacığı çalışıyor, ancak işlemci gibi kaynaklara ihtiyaç duyabilir.
  - Çalışan veya bekleyen durumda olabilir.

İş Parçacığı Durumları

- BLOCKED (Engellenmiş):
  - İş parçacığı, synchronized blok/metoda giriş yapmak için bir monitör kilidi bekliyor.
  - Diğer bir iş parçacığı bu kilit üzerinde işlem yapana kadar bekler.
- WAITING (Bekliyor):
  - İş parçacığı, şu metodlardan birini çağırarak bekliyor:
    - Object.wait (süresiz)
    - Thread.join (süresiz)
    - LockSupport.park

İş Parçacığı Durumları

- **TIMED_WAITING** (Zamanlı bekleme):
  - İş parçacığı, bekleme süresi ile şu metotlardan birini çağırarak bekliyor:
    - Thread.sleep
    - Object.wait (belirli bir süreyle)
    - Thread.join (belirli bir süreyle)
    - LockSupport.parkNanos
    - LockSupport.parkUntil
- **TERMINATED** (Sonlandırılmış):
  - İş parçacığı, yürütmesini tamamlamıştır.
  - run() metodunun işi tamamlandığında bu duruma geçer.

Runnable Arayüzü

- Her iş parçacığı, çalıştığı bir "runnable" nesneye sahiptir.
- Runnable arayüzü, yalnızca run() metodunu içerir.
- Runnable arayüzü gerçekleştirilerek iş parçacığının nesnesini oluşturulur.

```
package java.lang;
```

```
public interface Runnable {  
    void run();  
}
```


Runnable Arayüzü

- Runnable arayüzünü gerçekleyen sınıf, run() metodunu tanımlamak zorundadır.
- İş parçacığı, run() metodu çağırılarak çalıştırılabilir.

```
public class MyRunnable implements Runnable {  
    @Override  
    public void run() {  
        // İş parçacığının yapması gereken görevler  
    }  
}
```


İş Parçacığını Başlatma

- İş parçacığını başlatmak için Thread sınıfının yapıcı metoduna parametre olarak çalıştırılabilir bir nesne verilir.
- start() metodu çağrılarak iş parçacığı başlatılır.
- run() metodu doğrudan çağrılmaz, aksi takdirde iş parçacığı çağıranın iş parçacığında çalışır.

İş Parçacığını Başlatma

```
public class Worker implements Runnable {  
    // ... İş parçacığının görevleri burada tanımlanır  
    public void run() {  
        // ...  
    }  
  
    public static void main(String[] args) {  
        //İş parçacığını başlatma  
        Worker w = new Worker();  
        Thread t = new Thread(w);  
        t.start();  
    }  
}
```


İş Parçacığını Başlatma

- Thread sınıfı genişletilerek de iş parçacığı oluşturulabilir.
- Runnable arayüzünü gerçeklemek yerine Thread sınıfı kullanılabilir.

```
public class Worker extends Thread {  
    // İş parçacığının görevleri burada tanımlanır  
    public void run() {  
        // ...  
    }  
  
    public static void main(String[] args) {  
        //İş parçacığını oluşturma ve başlatma  
        Worker w = new Worker();  
        w.start();  
    }  
}
```


Tek Miras Sorunu

- Java'da tek bir sınıftan kalıtım mümkündür.
- Çalıştırılabilir nesne bir sınıftan türemişse, Thread sınıfını genişletemez.
- Nesne içerisinde Thread nesnesi oluşturularak bu sınırlama aşılabılır.

Tek Miras Sorunu

```
public class Worker extends Ata implements Runnable {  
    // İş parçacığının görevleri burada tanımlanır  
    private Thread thread;  
  
    public void run() {  
        // ...  
    }  
  
    public void start() {  
        thread = new Thread(this);  
        thread.start();  
    }  
}
```


İş Parçacığını Durdurma

- İş parçacığı, run metodunu tamamladığında çalışmasını durdurur.
- JVM,
  - Runtime.exit() çağrıldığında
  - Tüm daemon olmayan iş parçacıkları sonlandığında kapanır.
- İş parçacığını zorla durdurmak için, periyodik olarak bir bayrak (flag) kontrol edilir.
- Bayrak, iş parçacıklarının değişiklikleri görmesi için volatile tanımlanır.
- *Don't call deprecated Thread.stop()*

İş Parçasığını Durdurma

```
public class Worker extends Thread {  
    private volatile boolean flag = false;  
    public void finish() {flag = true;}  
    public void run() {  
        while (!flag) {  
            // ...  
        }  
    }  
    // ...  
}
```


İş Parçacığını Durdurma

```
public class Worker implements Runnable {  
    private volatile Thread thread = new Thread(this);  
    public void finish() {thread = null;}  
    public void run() {  
        while (thread == currentThread()) {  
            // ...  
        }  
    }  
    // ...  
}
```


İşlemleri Doğru Sırayla Gerçekleştirmek

- Her iş parçacığının çalışma hızı ve sıklığı değişkenlik gösterir.
- İşletim sistemleri, öncelikleri görmezden gelebilir.
- Bir iş parçacığı bellekten bir değişkeni okuduktan sonra, başka bir iş parçacığı değişkenin değerini güncelleyebilir.
- İş parçacığı güncel olmayan değerlerle çalışıyor olabilir.
- Derleyiciler, optimizasyon yaparken iş parçacığı içindeki ifadeleri yeniden düzenleyebilir, bu da beklenmeyen davranışlara neden olabilir.

Senkronizasyon Seçenekleri

- join() metodu
- synchronized ifadesi
- Lock nesneleri
- Barriers, semaphores, ve exchangers
- Volatile değişkenler
- Atomic nesneler
- priorities, sleeping, yielding, and timers look like synchronization but not.

synchronized İfadesi

- Her nesne, kilitlenip kilidini açabileceğiniz bir monitöre sahiptir.
- Monitör, aynı anda yalnızca bir iş parçacığı tarafından sahip olunabilir.
- t1 iş parçacığı monitöre sahipse, t2 monitöre sahip olmak isterse, t2 bekler.
- Monitör serbest bırakıldığında, bekleyen iş parçacıkları rekabet eder ve sadece biri sahip olabilir.
- Monitörü kilitlemek veya kilidini açmak için synchronized ifadesi kullanılır.
- Metotları senkronize tanımlamak, metodun içindeki kod bloğunu senkronize etmekle aynıdır.
- Senkronizasyon, karşılıklı dışlamayı sağlayarak veri bütünlüğünü korur.

Monitör

- Bir nesnenin monitörüne `synchronized` ile sahip olunur.

```
synchronized (o) {  
// ...  
}
```

- Kilidin serbest bırakılması, ifadenin sonunda gerçekleşir.

Metodları Senkronize Tanımlama

```
class C {  
    synchronized void p() {...}  
    static synchronized void q() {...}  
    //...  
}
```

```
class C {  
    void p() {synchronized (this) {...}}  
    static void q() {synchronized(C.class) {...}}  
    //...  
}
```


Karşılıklı Dışlama

```
class OncelikliKuyruk {  
    private Object[] veri;  
    private int boyut;  
  
    public synchronized ekle(Object o) {  
        if (boyut == veri.length) {  
            throw new HeapFullException();  
        }  
        veri[boyut++] = o;  
    }  
  
    public synchronized Object cikar() { ... }  
    public synchronized String toString() { ... }  
}
```


volatile Nitelikler

- Paylaşılan veri tek bir değişken ise, nesneyi kilitlemeye gerek olmadan karşılıklı dışlama sağlanır.
- Java, değişkenlerin (long ve double hariç) okuma ve yazma işlemlerinin atomik olduğunu garanti eder.
- *volatile can let you avoid synchronized statement and associated lock.*
- Volatile kelimesi, bir değişkenin değerinin ana bellekten okunmasını ve değiştiğinde tekrar ana belleğe yazılmasını garanti eder.
- Ana bellek yerine, performans amaçlı yazmaç (register) kullanıldığında, diğer iş parçacıkları güncel değere erişemezler.
- *Note only loads and stores are atomic, an expression like x++ is not.*

final volatile Birlikte Kullanımı

- What happens if you make a field both final and volatile?
- final değişkenlere sadece bir kez atama yapılır, sonra değiştirilemez.
  - Yapıcı metot içerisinde ilk atama yapılır.
  - Tüm iş parçacıkları tarafından aynı değerin görüleceği garanti edilir.
  - Bu durum, explicit senkronizasyon ihtiyacını ortadan kaldırır.
- volatile değişkenlerin değerleri değişebilir.
  - Ancak okuma işleminin en son yazılan değeri göreceği garanti edilir.
  - Bu durum, explicit senkronizasyon ihtiyacını ortadan kaldırır.
- Bir değişkenin hem volatile hem final tanımlanmasına **izin verilmez**.

Açık Kilitleme

- Karmaşık senkronizasyon senaryoları ve ileri düzey kontrol için kullanılır.
- ReentrantLock ve ReadWriteLock, gelişmiş ve özelleştirilebilir kilitleme mekanizmalarını sağlar.
- Esneklik ve performans iyileştirmeleri sağlar.
- Kullanırken dikkatli olunmalıdır.

Açık Kilitleme

```
public class Ornek {  
    private final Lock lock = new ReentrantLock();  
  
    public void calistir() {  
        lock.lock();  
        try {  
            // kritik bölge  
            // ...  
        } finally {  
            lock.unlock();  
        }  
    }  
}
```


Kilidi finally Bloğunda Aç

- Kilidi her durumda serbest bırakabilmek için finally bloğunda kullanılmalı.

```
public void calistir() {  
    Lock kilit = ...;  
    kilit.lock();  
    try {  
        // kilit tarafından korunan kaynağa erişim  
    } finally {  
        kilit.unlock();  
    }  
}
```


trylock() Metodu ile Kilidi Alma

- tryLock() metodu, kilidi almaya çalışır. Alınırsa, kritik bölgeye erişim sağlar.

```
public void calistir() {  
    Lock kilit = ...;  
    if (kilit.tryLock()) {  
        // alındı  
        try {...}  
        finally {  
            kilit.unlock();  
        }  
    } else {  
        // alınamadı, başka bir şey yap  
    }  
}
```


Belirli Bir Süre İçinde Kilidi Alma

- tryLock(timeout, unit) metodu, belirli bir süre içinde kilidi almaya çalışır.
- Alınırsa, kritik bölgeye erişim sağlar.

```
public void calistir() {  
    Lock kilit = ...;  
    if (kilit.tryLock(3000, TimeUnit.MILLISECONDS)) {  
        // alındı  
        try {...}  
        finally {kilit.unlock();}  
    } else {  
        // 3 saniye içinde alınamadı, başka bir şey yap  
    }  
}
```


ReentrantLock Sınıfı

- "Yeniden girişe izin veren" anlamına gelir, yani bir iş parçacığı kendi kilidini tekrar edebilir.
- Birden fazla ReentrantLock kullanılabilir.
- İç içe geçmiş kritik bölgelere erişim sağlanabilir.
- ReentrantLock sınıfı, adil kitleme (fair lock) özelliği sağlar.

ReentrantLock Sınıfı

```
ReentrantLock kilit1 = new ReentrantLock();
ReentrantLock kilit2 = new ReentrantLock();
// ...
kilit1.lock();
try {
    // kritik bölgeye erişim
    kilit2.lock();
    try {
        // iç içe kritik bölgeye erişim
    } finally {
        kilit2.unlock();
    }
} finally {
    kilit1.unlock();
}
```


ReadWriteLock Sınıfı

- İş parçacıkları, veriyi okurken birbirini engellemez.
- Paralel okumaya izin verir.
- Bir iş parçacığı, veri yazarken diğerlerinin okuma yapması engellenir.
- Bu, yazma işlemlerini güvenli ve atomik hale getirir.
- Veriyi sık okuma, nadiren yazma senaryolarında performansı artırır.

ReadWriteLock Sınıfı

```
ReadWriteLock kilit = new ReentrantReadWriteLock();  
// Okuma kilidi al  
kilit.readLock().lock();  
try {  
    // Veriyi oku  
} finally {  
    kilit.readLock().unlock();  
}  
  
// Yazma kilidi al  
kilit.writeLock().lock();  
try {  
    // Veriyi yaz  
} finally {  
    kilit.writeLock().unlock();  
}
```


Açık (Explicit) ve Dolaylı (Implicit) Kilitleme

- Açık:
  - Geliştirici tarafından kontrol edilir.
  - Lock arabirimi ve ReentrantLock sınıfı kullanılır.
  - Gelişmiş kontrol ve özelleştirme sunar.
  - Support non-blocking conditional acquisition
- Dolaylı:
  - Otomatik olarak yönetilir.
  - synchronized anahtar kelimesi kullanılır.
  - Are always reentrant
  - Basit senaryolarda, kodun daha anlaşılır olması gerektiğinde kullanılır.

Durum (condition) Senkronizasyonu

- Ortak kaynağa
- Belirli bir koşulda
- Güvenli bir şekilde erişmeyi sağlar.

Object.wait ve Object.notify

- Her nesnenin bir bekleme kümesi vardır.
- Bir nesne üzerinde kilidi tutan iş parçacığı wait() çağırabilir.
- wait() çağırısı, iş parçacığını bekleme kümesine ekler, kilidi serbest bırakır ve iş parçacığını bloke eder.
- İş parçacığı, notify() veya notifyAll() çağrılana kadar kümede bekler.
- wait çağırısı üzerindeki zaman aşımı sağlandıysa, geçerli olabilir.
- Bekleme kümesinden kaldırıldıktan sonra, iş parçacığı kaldığı yerden devam eder.

BlockingQueue

```
public class BlockingQueue {  
    private Object[] veri;  
    private int bas = 0;  
    private int son = 0;  
    private int buyukluk = 0;  
  
    public void Buffer(int boyut) {  
        veri = new Object[boyut];  
    }  
  
    public synchronized int getSize() {  
        return buyukluk;  
    }  
}
```


BlockingQueue

```
public synchronized void add(Object oge) throws Exception {  
    while (buyukluk == veri.length) {  
        wait();  
    }  
    veri[son] = oge;  
    son = (son + 1) % veri.length;  
    buyukluk++;  
    notifyAll();  
}
```


BlockingQueue

```
public synchronized Object remove() throws Exception {  
    while (buyukluk == 0) {  
        wait();  
    }  
    Object oge = veri[bas];  
    bas = (bas + 1) % veri.length;  
    buyukluk--;  
    notifyAll();  
    return oge;  
}
```


Condition Arayüzü

- Bir iş parçacığının, durum değişene kadar beklemesini, durum değiştiğinde kaldığı yerden devam etmesini sağlar.
- Condition arayüzü, wait ve notify işlevselliği sağlar.
- ReentrantLock ile beraber, durum değişikliklerini kontrol eder.
- await() metodu, bir durumu beklerken iş parçacığını askıya alır.
- signal() ve signalAll() metotları, diğer bekleyen iş parçacıklarını uyandırarak devam etmelerini sağlar.

BlockingQueue

```
public class BlockingQueue {  
    private final Lock kilit = new ReentrantLock();  
    private final Condition doluDegil = kilit.newCondition();  
    private final Condition bosDegil = kilit.newCondition();  
    private Object[] veri;  
    private int bas = 0;  
    private int son = 0;  
    private int buyukluk = 0;  
  
    public void Buffer(int boyut) {  
        veri = new Object[boyut];  
    }  
}
```


BlockingQueue

```
public void add(Object oge) throws InterruptedException {
    kilit.lock();
    try {
        while (buyukluk == veri.length)
            doluDegil.await();
        veri[son] = oge;
        son = (son + 1) % veri.length;
        buyukluk++;

        bosDegil.signal();
    } finally {
        kilit.unlock();
    }
}
```


BlockingQueue

```
public Object remove() throws InterruptedException {
    kilit.lock();
    try {
        while (buyukluk == 0)
            bosDegil.await();
        Object oge = veri[bas];
        bas = (bas + 1) % veri.length;
        buyukluk--;
        doluDegil.signal();
        return oge;
    } finally {
        kilit.unlock();
    }
}
```

CountDownLatch

CyclicBarrier

Exchanger

Semaphore

Atomic Sınıflar

Interrupting

Suspension

Thread Locals

Thread Pools

SON